

**Mijloace didactice de concepție proprie – sursă importantă
în dezvoltarea holistică a preșcolarilor**
**The didactic means of own conception - important source
from holistic development of preschoolers**

Stela Gânju, *conf. univ. dr., UPS „Ion Creangă”*,
Natalia Carabet, *conf. univ. dr., UPS „Ion Creangă”*,
Eufrosinia Haheu-Munteanu, *conf. univ. dr., UPS „Ion Creangă”*,
Mihaela Pavlenco, *lector universitar, doctorandă, UPS „Ion Creangă”*

Rezumat

Acest articol tratează aspecte teoretice și practice legate de metodologia utilizării în actul educațional a mijloacelor didactice confecționate din diverse materiale cu propriile mâini. Folosirea acestor mijloace în formarea competențelor preșcolarului presupune abordarea interdisciplinară a conținuturilor curriculare, lucru evident în doctrina învățământului preșcolar.

Cuvinte-cheie: *mijloace didactice de concepție proprie, dezvoltare holistică, abordare interdisciplinară, vârstă preșcolară, proces instructiv-educativ.*

Abstract

This article provides theoretical and practical issues related to the methodology of using the didactic means made from various materials with their own hands in the educational act. The using of these means in the process of training preschool's skills supposed the interdisciplinary approach of curriculum contents, idea which focuses on the doctrine of pre-school education.

Keywords: *didactic means of own conception, holistic development, interdisciplinary approach, preschool, educational process.*

În cadrul strategiei didactice, alături de metode, mijloacele didactice joacă un rol deosebit de important. Interacțiunea și complementaritatea metodelor și mijloacelor didactice în sensul îndeplinirii obiectivelor educaționale urmărite de strategia didactică dau acesteia, în mare măsură, gradul său de eficiență. În acest sens, am putea afirma că axa centrală a strategiei este constituită de relația metode/procedee – mijloace didactice [3]. Trebuie însă precizat că nu se pot determina aprioric mijloace mai mult sau mai puțin eficiente. Or, eficiența oricărui mijloc didactic este conturată de modul în care acesta este racordat în permanență la obiectivele educaționale urmărite, la conținutul învățământului ce urmează a fi transmis și, nu în ultimul rând, de gradul de corelare și interacțiune cu metodele și procedeele folosite în paralel. Aceste operațiuni de racordare și corelare nu trebuie însă scoase din contextul situației concrete de

învățare în care este integrat educabilul, educabil considerat prin prisma particularităților sale atât de vârstă, dar mai cu seamă individuale [5, p. 281].

După I. Bontaș [1], termenul *mijloc de învățământ* provine de la latinescul *medius locus* – ceea ce mijlocește (mediază) realizarea unui scop sau valorificarea unor conținuturi (activități) prin intermediul unor instrumente diverse. În literatura de specialitate găsim o multitudine de definiții pentru termenul *mijloc de învățământ*. Astfel, C. Cucuș [2] susține că mijloacele didactice reprezintă un complex de instrumente menite a facilita transmiterea unor cunoștințe, formarea unor deprinderi, evaluarea unor achiziții, realizarea diverselor activități în cadrul procesului instructiv-educativ. Putem confirma că prin mijloace didactice înțelegem ansambluri de instrumente/obiecte folosite în desfășurarea procesului de învățământ, pentru a-i crește randamentul în realizarea unor scopuri ca: transmiterea de cunoștințe, formarea de priceperi și deprinderi, dezvoltarea de abilități și formarea/dezvoltarea de atitudini [5, p. 280].

Bineînțeles că mijloacele didactice prezintă o serie de avantaje pentru toate vârstele, dar mai cu seamă pentru copiii de vârstă preșcolară, deoarece la această vârstă copiii posedă o gândire concretă.

În prezentul articol dorim să abordăm un tip specific de mijloace didactice, și anume mijloace didactice de concepție proprie, care reprezintă totalitatea de obiecte, instrumente, resurse confecționate de către cadrul didactic menite să faciliteze și să eficientizeze procesul instructiv-educativ.

Mijloacele de concepție proprie au o mulțime de avantaje față de alte mijloace didactice procurate: servesc unui scop bine determinat; pot fi confecționate din resurse disponibile, din diverse materiale reutilizabile (vase de unică folosință, dopuri, ambalaje, tuburi de carton etc.); au costuri mici; sunt securizante; nevoia crescută de protejare a mediului oferă un motiv în plus pentru a dezvolta arsenalul de mijloace didactice din materiale reutilizabile.

Ultimul avantaj al mijloacelor de concepție proprie este argumentat prin faptul că, anual, Moldova produce peste 800 de mii de tone de deșeuri, această cifră fiind mereu în creștere. Cantitatea de deșeuri pe cap de locuitor este dublă față de unele state europene și mai mare decât media în UE (anual: Moldova – 540 kg, Cehia – 294 kg, media UE – 524 kg) [6].

Utilizând unele lucruri care ar putea fi aruncate în scopul confecționării mijloacelor didactice, am putea contribui la reducerea substanțială a deșeurilor.

Realizând un studiu constatativ într-un șir de instituții preșcolare din Republica Moldova, am concluzionat următoarele: cadrele didactice sunt conștiente de importanța utilizării mijloacelor didactice în activitățile cu preșcolari. Mai mult ca atât, toate cadrele didactice, studenții stagiași asistați utilizează mijloace didactice în activitățile cu preșcolarii; totodată,

mijloacele didactice utilizate sunt omogene, lipsește diversitatea, predomină mijloacele didactice iconice și demonstrativ-informative. Or, principiul psihopedagogic de construire și utilizare a materialelor și mijloacelor de învățământ afirmă că cu cât materialele didactice utilizate sunt mai diverse și mai complexe, cu atât învățarea este mai eficientă și mai stabilă.

De asemenea, pentru a clarifica unele lucruri cu referire la utilizarea mijloacelor didactice în activitățile cu preșcolarii, am realizat un focus-grup cu cadrele didactice. Ghidul de interviu pentru focus-grup conținea următoarele întrebări:

GHID DE INTERVIU PENTRU FOCUS-GRUP

1. Este importantă, în activitățile cu preșcolarii, utilizarea mijloacelor didactice?
2. Care sunt mijloacele didactice utilizate cel mai des în activitățile dumneavoastră cu preșcolarii?
3. Considerați că grupa dumneavoastră este dotată suficient cu mijloace didactice?
4. Cum contribuiți personal la dotarea grupei cu mijloace didactice?
5. Ați confecționat personal un mijloc didactic pe care îl utilizați în activitățile cu preșcolarii?

Generalizând răspunsurile cadrelor didactice și ale studenților stagieri, în urma realizării metodei de cercetare cu focus-grupul, am constatat următoarele: mijloacele didactice sunt foarte importante pentru realizarea procesului instructiv-educativ în instituțiile preșcolare; cele mai des enumerate mijloace didactice au fost: fișele selectate din internet; cuburi LEGO; imagini selectate din internet. Majoritatea cadrelor didactice au afirmat că grupele nu sunt suficient dotate cu mijloace didactice, deoarece instituțiile preșcolare sunt rău finanțate; puține cadre didactice au afirmat că au confecționat mijloace didactice de concepție proprie (doar au tăiat, lipit). În conformitate cu cele expuse mai sus, Catedra de pedagogie preșcolară a organizat un master-klas cu genericul „Valorificarea mijloacelor didactice de concepție proprie în activitățile cu preșcolarii”, la care am confecționat diverse materiale didactice, foarte utile în lucrul cu preșcolarii de diverse vârste.

În continuare, propunem câteva exemple:

Mijloc didactic de concepție proprie „Sucesiunea anotimpurilor”

Ustensile necesare: două pahare de plastic transparente, o siluetă de copac fără frunze, decupată, clei, guaș.

Algoritm:

1. Lipiți silueta copacului pe unul dintre pahare.
2. Puneți deasupra paharului cu silueta copacului al doilea pahar.
3. Pictați pe ramurile copacului, care se vede prin pahar, frunze galbene (anotimpul toamna).

4. Rotiți paharul exterior: silueta copacului iarăși va rămâne fără frunze.
5. Desenați pe ramurile copacului zăpadă (anotimpul iarna).
6. Rotiți iarăși paharul.
7. Desenați pe ramurile copacului flori (primăvara).
8. Rotiți paharul.
9. Desenați frunze verzi (vara).

Metodologia utilizării: modelul „Succesiunea anotimpurilor” poate fi utilizat începând cu grupa creșă, în calitate de mijloc didactic demonstrativ-informativ; în grupele mari, copiii vor descrie în baza modelului anotimpul recunoscut. Acest model poate fi executat de către educator și demonstrat copiilor de vârstă preșcolară mică sau poate fi executat de către copiii de vârstă preșcolară mai mare la Centrul de științe, explicând ce se întâmplă cu copacii în diferite anotimpuri, sau la Centrul de arte, pictând schimbările ce se produc în viața plantelor.

Variante alternative: „Cum ne îmbrăcăm?”

În loc de silueta copacului, putem lipi silueta unui copilăș, ar pe paharul exterior putem picta seturi de haine pentru diverse anotimpuri. Copiii vor roti paharul, îmbrăcând astfel copilășul și determinând cărui anotimp îi corespunde.

Mijloc didactic de concepție proprie „Termometrul”

Ustensile necesare: un carton sub formă de dreptunghi; o panglică albă și una roșie; foarfece, creioane.

Algoritm:

1. Trasați la mijlocul dreptunghiului de carton o linie. Notați gradația „0” la mijloc și, respectiv, celelalte gradații mai sus sau mai jos de „0” .
2. În partea de sus, la mijloc, și în partea de jos, la mijloc, executați două găuri cu foarfecele.
3. Formați un laț din panglica roșie și introduceți în el panglica albă.
4. Introduceți capătul panglicii roșii în gaura de jos, iar cea albă – în gaura de sus.
5. Legați ambele panglici la spate.
6. Trageți în jos panglica din spate și veți observa mișcarea panglicii, astfel temperatura „va crește” sau „se va micșora”.

Metodologia utilizării: termometrul poate fi plasat în Ungherașul Naturii și în fiecare zi copiii să indice temperatura. De asemenea, termometrul poate fi făcut de dimensiuni mai mici pentru fiecare copil din Centrul de Științe. Copiii vor indica diverse temperaturi, solicitate de educator. Acest model poate fi construit de însași copiii ce lucrează la Centrul de Construcții.

Mijloc didactic de concepție proprie „Învățăm literele”

Ustensile necesare: două suporturi din carton pentru ouă, mingi de ping-pong, vopsele.

Algoritm:

1. Vopsiți mai multe suporturi din carton pentru ouă în diferite culori.
2. Dacă folosiți mingile de ping-pong în culoarea albă, este bine să fie colorate intens suporturile, pentru ca albul să contrasteze pe suport.
3. Colorați mingile de ping-pong.
4. Propuneți copilului să aranjeze mingile în căsuțe astfel încât acestea să repete forma literelor.
5. Copilul poate scrie literele vocale utilizând mingi de o anumită culoare, dar literele consoane vor fi scrise utilizând mingi de altă culoare.
6. Dacă aranjăm mai multe suporturi din carton, copiii pot scrie cuvinte scurte.

Metodologia utilizării: modelul „Învățăm literele” poate fi utilizat începând cu grupa medie (dar se decide individual), în calitate de mijloc didactic demonstrativ-informativ. În grupele mari, copiii utilizează suport de carton mai lung, în vederea realizării posibilității de scriere a cuvintelor.

Variante alternative: „Învățăm cifrele”

În loc de litere, putem învăța și scrie cifrele: copiii realizează unele operații de calcul matematic (adunare, scădere, mai mare, mai mic, egal). Copiii pot număra mingile de ping-pong și selecta dintr-un șir de cifre acea cifră care prezintă cantitatea de elemente (mingi).

Putem organiza diverse jocuri cu aceste materiale didactice (La magazine, Facem ordine în dulap etc.), cu scopul de a învăța culorile.

Mijloc didactic de concepție proprie „Paharul magic”

Ustensile necesare: pahare de unică folosință (din carton), hârtie colorată, foarfece, clei, lipici.

Algoritm:

1. Pe primul pahar din carton desenăm cu creionul două căsuțe (în partea de sus și de jos).
2. Decupăm atent aceste căsuțe, fără a deteriora paharul ca atare.
3. La mijloc, între căsuțele decupate, se va scrie o literă (de obicei, o vocală – A, E, O...).
4. Pe al doilea pahar, în partea de sus și de jos, se vor scrie litere consoane, astfel ca acestea să se vadă prin căsuțele decupate.
5. La rotire, se va putea citi cuvântul din trei litere, care vor apărea consecutiv – prima literă în căsuța de sus, vocala scrisă, a treia literă – în căsuța de jos.

Metodologia utilizării: modelul „Paharul magic” poate fi utilizat începând cu grupa medie, atunci când copiii sunt familiarizați cu unele litere, le recunosc, pot citi silabe și cuvinte scurte. Este recomandabil să realizăm atâtea pahare (câte două), câte vocale avem, deci concomitent vor fi ocupați cu această activitate mai mulți copii. Pentru comoditate, recomandăm să se aplice hârtie colorată pe o pereche de pahare. Acest lucru va ajuta copiii să se orienteze mai ușor.

Variante alternative: „Paharul cu cifre”

Putem realiza astfel de pahare-pereche pentru calculul matematic. Pe primul pahar, pe lângă două căsuțe decupate, vom scrie una dintre operațiile matematice (+, -, = ...), iar pe al doilea pahar vom scrie cifre. În timpul liber, copiii vor roti paharele până când vor găsi varianta corectă a exercițiului (de exemplu: $2 + 2 = 4$).

Mijloc didactic de concepție proprie „Cheița fermecată”

Ustensile necesare: cinci lacăte, șase chei, accesorii pentru chei, abțibilduri sub formă de stelute.

Algoritm:

1. Se scrie pe lacăte o anumită cifră, în limita 1-5.
2. Pe accesoriile pentru chei se încheie un anumit număr de stelute.
3. Se agață, apoi, accesoriile de chei.

Metodologia utilizării: Materialul didactic „Cheița fermecată” a fost conceput cu scopul de a ușura activitatea cadrului didactic în ceea ce privește formarea competențelor de raportare a numărului la cantitate și invers, la preșcolari. Acest mijloc poate fi folosit în activitățile cu conținut matematic în cadrul temelor săptămânale „Casa mea”, „Locuința mea”, începând cu grupa mijlocie, unde, pentru a descuia lacătele, copiii trebuie să identifice cheia potrivit numărului de stelute.

Mijloc didactic de concepție proprie „Coșul și punguțele”

Ustensile necesare: carton, șablonul unui cocoș și al unei punguțe, creioane colorate, clește, lipici pe două părți, marcher.

Algoritm:

1. Se plasează pe carton șablonul cocoșului și se efectuează conturul acestuia.
2. Se colorează cu creioanele colorate cocoșul.
3. Se plasează pe carton șablonul punguței și se confecționează tot atâtea punguțe, câte operații aritmetice vor fi realizate în actul educațional.
4. Se colorează cu creioanele colorate punguțele.

5. Se scrie cu markerul pe pieptul cocoșului o cifră, care va reprezenta rezultatul unor operații aritmetice, iar pe punguțe se scriu operațiile aritmetice.

6. Se lipesc punguțele de clește cu ajutorul lipiciului.

Metodologia utilizării: Acest mijloc didactic de concepție proprie poate fi folosit în cadrul activităților cu conținut matematic care au drept scop formarea capacității de rezolvare a operațiilor simple de adunare și scădere la grupele mare și pregătitoare. Copiii vor plasa în jurul cocoșului numai operațiile care au rezultatul indicat pe pieptul lui, celelalte operații vor fi lăsate într-o parte.

Caracterul interdisciplinar al acestui mijloc se exprimă prin integrarea noțiunilor matematice cu cunoștințele din literatura pentru copii, și anume, prin reproducerea poveștii „Punguța cu doi bani” sau a celor legate de dezvoltarea personală – prin descrierea trăsăturilor esențiale ale personajului principal al acestei povești.

Indiferent de calitatea metodelor, formelor sau a mijloacelor de instruire propuse pentru realizarea activităților integrate cu preșcolarii, eficiența lor depinde de personalitatea cadrului didactic, de măiestria sa profesională și de setul de valori personale pe care le posedă acesta.

Bibliografie

1. Bontaș I. Pedagogie. Ediția revăzută și completată. București: Polirom, 1995.
2. Cucoș C. Pedagogie. Ediția a doua, revăzută și adăugată. București: Polirom, 2000.
3. Marian D.I. Elemente de pedagogie generală, teoria curriculumului și teoria instruirii. Timișoara: Mirton, 2005.
4. Niculescu R. Pedagogia preșcolară și a școlarității mici. București: EDP, 2007.
5. Culegerea de materiale de la Simpozionul Național „Abordarea integrată a conținuturilor. De la teorie la practică”, Bârlad, 2015.
6. Strategia de mediu pentru anii 2014-2023 din Republica Moldova.